

LA FESTA RELIGIOSA I LA FESTA LAICA

Les consuetes de Begues, segles XVIII-XIX

CONXITA SOLANS I RODA
Historiadora

La religió dins la societat agrària d'antic règim

La religió durant l'antic règim ocupava un lloc fonamental. En una societat amb una economia quasi exclusivament agrària, la pràctica de la religió depenia precisament del comportament de la comunitat. Com que no existia un horari de treball intensiu, tret de les èpoques de sembra i de collita, el temps lliure era organitzat, el calendari eclesiàstic regia la vida de la comunitat. Els dies i les estacions estaven determinats pels sants. Els dies assenyalats tenien nom de sants, però no funcionaven únicament per la pràctica litúrgica, sinó per la seva importància com a símbols que recordaven als pagesos les obligacions i deures i tenien molt poc significat religiós. Per exemple, els terminis dels venciments per pagar el censos i els delmes es solien fixar per Nadal i per Sant Joan i Sant Feliu; la part de fruits que obligava els que tenien contractes de parceria o masoveria es pagava també per Sant Joan, per la Mare de Déu d'Agost o per Sant Miquel de setembre.

No obstant això, adoptar un sant per part de la comunitat representava tenir un poder especial del qual ningú més gaudia. Adaptant-lo a les seves necessitats, el sant donava a la comunitat un sentiment de pertinença i moltes vegades era font de rivalitat amb altres comunitats veïnes. La celebració dels sants elegits patrons i protectors del poble normalment coincidiria amb èpoques amb més significació en el calendari agrari que en el religiós, una a l'hivern, quan el camp donava poca feina, i l'altra l'estiu, quan la collita estava a punt. Aquestes celebracions donarien origen a la majoria de festes majors.

La Contrareforma va ser molt conscient del poc impacte de la solidaritat en la religió, i una de les contribucions més grans d'aquesta causa va ser la introducció de la *confraria* pels frares predicadors encarregats d'organitzar-les per primera vegada a Catalunya. Les *confraries* inclourien la totalitat d'adults d'una

comunitat, tant dones com homes.

Confraries que estarien en actiu fins a finals del segle XIX foren particularment nombroses a Begues si es compara amb les que hi havia a les parròquies dels pobles de la rodalia. Les catorze confraries que funcionarien des del segle XVI fins a finals del segle XIX, són la confirmació de l'acceptació que aquest tipus d'associacionisme tingué a Begues. La causa d'aquesta proliferació estaria directament relacionada amb el condicionament que suposava per als beguetans relacionar-se en un hàbitat dispers sense nucli urbà, esdevenint la parròquia com a centre dinamitzador de la sociabilitat local.

La institució parroquial

La parròquia rural d'antic règim esdevenia un organigrama complex, i els laics hi ocupaven un lloc destacat en l'administració i organització del culte, com els obrers i els administradors de les confraries, i en un altre nivell el campaner i els escolans. El clergat era l'encarregat dels serveis religiosos. El feligresos rebien de la parròquia els diversos serveis litúrgics, la regulació del temps mitjançant el toc de campanes i els que ordenaven la vida civil: proclames matrimonials, casaments, baptismes, defuncions, últimes voluntats, capítols matrimonials i control del compliment pasqual amb la celebració anual del ritual del salpàs.

El rector de Begues, com a senyor directe de terres, rebia la producció de les terres alodials de la rectoria, percebia censos per propietats cedides en contracte emfitèutic i tenia el dret de la primícia, equivalent al 33% de tots els fruits que es collien al terme, cereals i vinya principalment, subscribia censals per misses de difunts a perpetuïtat, i així mateix percebia emoluments pels serveis litúrgics específics fets a les administracions de les confraries, per la celebració dels oficis cantats les diades en què es commemorava l'advo-

Dossier

cació al seu sant o santa, i altres ingressos per drets parroquials, com el dret de sepultura, o drets d'arxiu. Tot enregistrat, arxivat traslladat i protocol·litzat seguint una normativa dictada pel bisbat i amb un control del seu compliment que s'exercia a través de les visites pastorals.

La dependència que les parròquies tenien amb la seva seu episcopal, sobretot en el compliment de la normativa litúrgica i la necessitat d'acatar els usos antics que haguessin esdevingut consuetuds en cada església, donaria lloc a l'origen de la consuetud.

Característiques de les consuetes de Begues

El tret més important de la consuetud és, segons Pladevall i Pons i Guri, la possibilitat de mantenir i fixar els costums en deixar-ne constància escrita. Els bisbes vetllaven perquè aquest costumari fos preservat utilitzant la freqüència de les visites pastorals. Així, la consuetud serà el document sobre el qual en la visita pastoral el bisbe insistirà més que fos present a les parròquies del seu bisbat.

La primera consuetud que es troba a la parròquia de Begues té data d'inici l'any 1763, redactada per la mà del rector Antoni Bruno, que va ocupar aquest càrrec fins a l'any 1773. Com totes les consuetes, té una finalitat pràctica, que els seus successors tinguessin coneixement no tan sols dels costums locals, sinó també del patrimoni, les rendes i els emoluments que es percebien pels diferents serveis que es feien a la comunitat.

En el període que abraça de 1774 a 1780 va ocupar el càrrec de rector de la parròquia de Begues, Pere Costa. En saben molt poc, d'aquest rector que comença escrivint per tenir ben lligats els ingressos de la parròquia; de fet, només fa referència a la manera que el rector percep les rendes en delmes, censos i primícia. Un altre rector de poca empremta pel que fa la consuetud, va ser Manuel Ullar. Només va deixar una petita nota de data imprecisa, entre 1804 i 1817, en la qual, igual que el seu antecessor, mostra un especial interès a assegurar les rendes parroquials.

No és fins a l'any 1880 quan el rector Josep Massaveu redacta la seva consuetud, ja a punt de ser traslladat com a rector al poble veí de Sant Climent. En aquesta consuetud trobem una exhaustiva descripció dels vells costums conservats al llarg dels anys i d'altres que s'han consolidat. Deixem que el mateix rector ens expliqui

com ha viscut la seva experiència a Begues:

CONSUETA BEGAS 8 DE JANÉ DE 1880

La única consuetud que he trobat al entrar de Parroco en esta de Begas (que fou el 22 de juny de 1877) és molt antiga, pues data del any 1763 y comporta per lo parroco Dr. Anton Bruno; muchas cosas de ella anys ha que no se observan y altres de novas se han posat en ús en lo decurs del temps. Estranyant moltíssim que ningú de més dignes antecessors no ne fesin una de completa, he determinat escriure la present per govern meu y dels meus successors, advertint que he posat molt cuidado en seguir la antigua en tot lo que se va observant encara, y en preguntar als obrers las costums y practicas de esta parroquial Iglesia y notant lo que yo mateix he anat practicant durant los dos anys que estich de parroco en esta població.

Signatura del rector

Nota: volia posarho en limpio, pero no he tingut temps, pues dintre poch dies tinc de trasladarme de parroco a Sant Climent.

De la minuciosa descripció dels actes litúrgics de tot l'any, redactats en les 45 pàgines d'una llibreta de 22 x 17 cm, hem destacat la cura que posa el rector en la redacció i descripció de la festa de les confraries, principalment la de les dones o del Roser.

De fet, no modifica gaire el costumari local del segle anterior, per això ens ha semblat vàlid utilitzar la consuetud de 1763, afegint-hi els elements que recull la consuetud de 1880 per enriquir amb detalls les descripcions molt més austeres del seu antecessor.¹

De totes maneres, no podem completar la visió del calendari festiu de Begues si només utilitzem els recursos de les consuetes, ja que l'interès dels rectors per descriure la part profana de la festa religiosa era molt minso. Per aquesta raó hem deixat que també sigui el costumari local, des de la perspectiva de la memòria oral o utilitzant altres fonts profanes, el que ens permeti conèixer o confirmar altres peculiaritats de les festes populars de Begues, sense tenir cap dubte que la festa laica es troba inserida en el calendari d'obligacions i devocions que regien la vida pagesa i que la vinculava a la parròquia.

La festa religiosa i la participació de la comunitat

La consuetud de 1763 repassa dia a dia aquells actes litúrgics que la parròquia celebrava al llarg de l'any,

Ball de novençans al carrer Major. Font: Begues. SOLANS, Conxita i BONDIA, M. Rosa. Valls. Cossetània Edicions, 2001.

donant fidel testimoni tant del ritual oficial manat per la jerarquia eclesiàstica com anotant les peculiaritats i costums que calia respectar en la celebració d'aquests actes. Comença descrivint els sis modes de tocar les campanes, segons la funció que han de complir i del mode que se celebren Oficis, Misses de devoció y lo que se observa en el any. A continuació i mes a mes, va descrivint totes les celebracions determinades pel calendari eclesiàstic.

Fent un exercici comparatiu amb la consuetud de 1880, es fa evident que l'Església es preocupava en gran manera de recollir com la comunitat dels laics actuava i es representava dins la festa religiosa: l'organització de les confraries, les processons, els aplecs i la celebració de les diades dels sants escollits per tenir el patronatge del poble, posen de manifest la importància de la cohesió dels parroquians amb la parròquia i com aquesta vehiculava la festa religiosa enllaçant-la amb la festa profana.

El calendari religiós i la participació dels laics

Acabada la Pasqua i el recorregut del salpàs,² es celebrava l'aplec de Santa Maria de Bruguers. Els aplecs no eren ben vistos per l'autoritat eclesiàstica, perquè es

posava a prova la moral del poble, que no responia al model desitjat per l'Església des del punt de vista tridentí. Per aquesta causa, en l'aplec de Bruguers, que se celebrava el dia de l'Anunciació, el 25 de març, en dates posteriors es va prohibir baixar des de Begues en processó per a aquesta celebració.³ En la consuetud de 1880 la tradició ja s'havia recuperat; el rector ens diu: *passat Pasqua un diumenge ad libitum, però determinat amb lo Ajuntament y avisant al Rector, alcalde de Gavà y hermita de Brugués se va a dir un Ofici. Hi asisteix lo Ajuntament i la limosna és de 5 pessetes si se dina alli, y de 7 pessetes si no fa dinà. Los cantors y escolans se quedan també.*⁴

Un element important de participació eren les processons. Aquestes no reflectien exclusivament la pietat del poble sinó la seva preocupació per la manca d'aigua, per demanar bones collites⁵ o pels episodis epidèmics que posaven en perill la comunitat. A més, les processons tenien una altra funció, la de situar ordenadament els diferents estaments socials del poble, de manera que cadascú ocupés el lloc que li corresponia. Es feien cinc processons llargues a l'any. Els dies assenyalats eren la festa de la Verge del Roser, el primer diumenge de maig, Sant Isidre, la festa de Corpus, Cor de Maria i Sant Antoni.

La consuetud d'Antoni Bruno de 1763 descriu el costum que en èpoques de gran sequedat, la imatge de Santa Eulàlia era baixada del seu altar situat a l'ermita després que els regidors de Begues haguessin sol·licitat al rector l'inici de les pregàries. Aquestes pregàries començaven a l'església amb la col·lecta, si no plovia es deien les lletanies durant vuit dies seguits i després es portava la imatge de Sant Antoni en processó tot circumdant l'església. Al cap de vuit dies es feia, amb la imatge de Sant Isidre, el mateix cerimonial i si perseverava encara la necessitat, s'anava en processó fins a la capella de Santa Eulàlia portant el Santcris i Sant Antoni i es deixaven a la capella de la santa mentre que la imatge d'aquesta era portada a l'altar major de la parròquia, on es quedava fins que plovia. Quan la pluja havia fet acte de presència, es tornaven els sants a les seves capelles d'origen i s'oficiava una missa a l'ermita de Santa Eulàlia i una altra a la capella de Sant Antoni en acció de gràcies. També es demanava la intermediació de la santa quan hi havia perill de tronades que podien malmetre les collites; per tal d'aconseguir-ho, es feien repicar les campanes de l'ermita per fer allunyar el perill. La devoció a santa Eulàlia es posava de manifest el mes de febrer, el dia 12; es celebrava missa en la petita capella situada en terres de can Sadurní i la seva capacitat era insuficient per donar aixopluc a tots els beguetans que acudien a l'ofici religiós. Aquest dia era declarat festiu a efectes laborals.

El segon diumenge de maig era el gran dia de la confraria del Roser administrada per les dones de Begues. Durant l'ofici de missa major cremaven quaranta-vuit ciris. En aquest dia es feia la primera de les cinc processons llargues de l'any litúrgic. Es sortia de l'església amb la imatge petita del Roser amb catorze torxes cantant els goigs. El recorregut passava per l'altaret que hi havia vora de cal Fuster, fins a l'altre que hi havia al pedró de la creu de Juncà; allí es col·locava la Vera Creu i es resava l'oració de la verge i es continuava fins a arribar a la creu de la Bassa Blanca, on s'entonava un *tedeum* i seguidament s'iniciava el retorn a l'església.

La festa de l'administració culminava el primer diumenge d'octubre, quan es celebrava la festa de la lluminària del Roser i prenien el càrrec les noves administradores. El cerimonial consistia que les que cessaven en el càrrec sortien a l'altar amb l'atxa encesa, talment com si es tractés del ciri pasqual, figurant al costat del celebrant. Un cop arribat l'evangeli lliuraven les atxes enceses a les noves administradores. Durant l'ofici es beneïen les coques que aportava la confraria

i se'n donava una a cada administrador de les altres confraries. Aquest costum era antiquíssim i els parroquians assistien expressament a la missa per rebre una d'aquestes coques que tenien propietats miraculoses. Acabat l'ofici, les administradores del Roser convidaven el rector a dinar. Era costum que l'administradora que acabava el mandat anual regalés una coca grossa a l'administradora que entrava. També es feien coques petites que es venien per pagar les despeses dels ciris de l'altar, l'ofici al rector, els escolans i els cantors. La confraria, durant l'any, recolliria blat i ous donats per voluntat de les cases i que servien per al manteniment de la capella.

Per Tots Sants s'acostumava a fer un dinar al qual es convidava la justícia i els animers. Els amos i les mestresses portaven pans que una vegada beneïts es venien acabat el dinar. El benefici era per a l'administració del Roser. En aquesta diada el rector acostumava a regalar a tots els administradors un quart i mig de castanyes, dos porrons de vi i un pa de nou lliures. La castanyada es feia darrere de l'església.

La Festa Major d'Hivern i la Festa Major d'Estiu

El 20 de gener, festa de Sant Sebastià, té lloc l'anomenada Festa Major d'Hivern. Aquest sant fou elegit per vot del poble, es creu que amb motiu de la pesta que va assolir Catalunya l'any 1348. Està documentat que l'any 1484, sant Sebastià tenia un altar a l'església de Begues.⁶ La consuetud de 1763 recull la tradició antiga que ha arribat fins als nostres dies, la benedicció del pa de Sant Sebastià. Antigament aquest pa era repartit entre els pobres, i el costum ha anat evolucionant de manera que avui el pa es reparteix entre tots els que assisteixen a missa, i l'Ajuntament s'encarrega que arribi a casa de tots els malalts. La despesa d'aquesta tradició la paguen de manera rotatòria les masies, can Grau del Coll, les Planes, el mas Traval, Puigvoltó, Masferrer, l'Alzina, can Vendrell, can Rigol, cal Frare, can Pau, la Parellada, el mas Roig, can Termes, can Sadurní i can Figueres.

Per organitzar la Festa Major, a Begues, des del segle XVII, calia pertànyer a la confraria del Sant Sagrament, o "dels fadrins". La consuetud de 1763 recull que l'encarregada d'organitzar la festa popular era tradicionalment la confraria del Sant Sagrament o dels fadrins,⁷ que celebrava la seva diada per Corpus, tradició que encara subsistia l'any 1880 i que recull la consuetud del rector Josep Masaveu, quan diu que la confraria dels fadrins és la responsable de les diver-

sions profanes, carnestoltes, Festa Major, encarregada de contractar els músics per fer el ball a la plaça.

El 25 de juliol es celebrava la festa del titular de la parroquia, Sant Cristòfor. Des de finals del segle XIX seguirà celebrant-se el 25 de juliol, però ja en honor de sant Jaume.⁸

Per les festes majors hom desitjava ballar i es necessitaven músics per fer-ho, així que els protagonistes de les festes majors foren els sacaires o cornamusaires, que formaven part d'una cobla rústega, una forma reduïda de la cobla de tres quartans, composta d'una cornamusa, una flabiol tamborí i una tarota o tiple.⁹ El seu origen data de l'època del Renaixement per fer música a l'aire lliure i ha evolucionat fins a la cobla actual.

Foren els pastors que baixaven els ramats des dels Pirineus fins a les carrerades del Penedès i del Garraf, els agents transmissors de la cultura popular en les maneres de tocar i en les eines de fer música. Begues ha estat terra de cornamusaires o de sacaires, com comunament se'ls coneixia. El primer saquire fill de Begues que es recorda fou Jaume Petit i Milà (1807-1876); casa seva es coneix encara com a *cal Saquire*. En aquests anys de finals del segle XIX hi va haver tota una tradició de sonadors de cornamusa que es perllongaria fins a mitjan segle XX.

A principis del segle XX van existir dues colles que estarien lligades a dos partits polítics oposats. La colla de cal Pere Vell, de tendència republicana, estava constituïda pel cornamusaire "Tons", Francesc Pascual i Grau (1880-1965). En Tons tocava un sac amb la bossa vermella. Les fustes del sac, el grall i el bordó, sembla que les havia comprades a un vell cornamusaire de Cervelló. A més d'actuar a Begues anava a tocar a la Festa Major de Sitges amb el "ball dels cercolets". Al llarg de la seva vida es va ocupar en diferents oficis, pastor de cabres, masover del mas Traval, després del mas Roig o cal Quico, i també fabricaria i vendria escombres de canya. El flabiolaire i timbaler que l'acompanyava era en Dimas Tutusaus (1870-1922), que a més dels instruments esmentats tocava l'acordió.

La colla del Petit Casal, de tendència conservadora, estava composta pel "Viu", Josep Badell (1850-1923), i en Joan Pasqual, "el Tupí" (1888-1968), boscatier i comerciant en llenyes que com els altres cornamusaires era ignorant en música i analfabet. Cap a l'any 1932 en Tupí i en Tons eren els únics representants de cobla rústega que hi havia en tot Catalunya.

El carnestoltes

El carnestoltes va ser durant l'antic règim la festa popular per excel·lència, en vista de la llarga quaresma que s'aveïnava. Un dels recursos més cobejats fou la disfressa que atorgava als que amb ella sortien al carrer, un to d'ambigüitat amb el qual es podien transgredir normes prohibides i mal vistes la resta de l'any. També era ocasió de fer gresca amb representacions satíriques de la vida quotidiana.

El dia de carnestoltes, entre els fadrins de la confraria s'escollien dos joves, els vestien representant una parella de novençans, els quals recorrien les masies ballant el ball que representava com era de dur el vincle matrimonial i les limitacions que des del moment del matrimoni el marit hauria de viure.

Seguint la descripció que ens fa en Joan Amades en el seu *Costumari català*, sobre el ball de novençans de Begues diu: *la fadrinalla de Begues formava una colla presidida pel novençà i la novençana, dos minyons que simulaven ésser una parella, vestida grotescament. Voltaven per tota la població, ballant de casa en casa i per les pagesies foranes. Ballaven obligadament al so*

Parella de novençans formada per Jaume Ravell i Joan Ventura (cal Vaques), l'any 1956. Font: Begues. SOLANS, Conxita i BONDIA, M. Rosa. Valls. Cossetània Edicions, 2001.

*del flabiol i cornamusa, i mentre voltava la colla no era permesa l'actuació de cap altre instrument. Formaven la colla tots els fadrins del poble, els quals no podien abandonar-la per res sense el consentiment dels esquellotaires o sia els esparriots, que anaven carregats d'esquelles i duïen una espasa de fusta com a signe d'autoritat. Anaven a fer una capta i una ballada per les masies aïllades del terme.*¹⁰

En Joan de cal Vaques i en Marcel Ventura, que de vegades feien de novençana, recorden la riota i la vergonya que passaven mentre eren maquillats a la perruqueria de dones de ca la Conxita. Pels anys vint, gràcies al testimoni fotogràfic, sabem que la parella de novençans es disfressaren d'arlequins. La missió dels esquellotaires era vigilar que no s'escapés ningú de la rotllana, per això el noi que feia de novençà duïa uns picarols a les cames. El que aconseguia escapar-se havia d'amagar-se per no ser trobat o aconseguir tornar al seu lloc sense que el descobrissin, ja que si els esquellotaires l'atrapaven podia ser garrotejat, lligat i jutjat. El càstig podia ser fer-lo ballar tot sol al ball de la tarda davant de tot el poble. En Jaume Gustems encara té present en Raventós, que feia d'esquellotaire perseguint en Joan de cal Magí pels voltants de l'Alzina. També en Marcel Ventura, que havia participat en el ball, en una ocasió va aconseguir fugir i es va amagar sota l'escenari del teatre Goula.¹¹

El ball de novençans es va ballar fins als anys cinquanta, quan es deixaria de tocar a causa de no haver tingut un recanvi generacional dels vells cornamusaires. L'any 1955, per carnestoltes es van tocar tres peces: el ball de novençans, el valset i la tornaboda de Viladecans.

Una "confraria del segle XX": el Club de Futbol Begues

La tradició segons la qual l'organització de les festes majors fos a càrrec dels joves de Begues es va anar perdent definitivament, per causes diverses, econòmiques i polítiques. Després de la Guerra Civil, l'Ajuntament i l'Església foren els que determinaren com s'organitzarien les festes majors a Begues, fins que l'any 1976 el Club de Futbol Begues, recollint la voluntat dels seus socis, demanà a l'Ajuntament autorització per ser els organitzadors de les festes majors amb el propòsit de recuperar la Cuca Fera, una mostra del bestiar català que havia tingut la curta i efímera vida d'un dia, el 25 de juliol de 1934.

La primera Cuca Fera fou construïda a Begues l'any

1934, gràcies a Alexandre Nolla, actor i escultor, que va fer el dibuix, la maqueta de fang, el motlle de guix a mida real i finalment la Cuca Fera amb una alçada de 3 metres i una cua de 13 metres. Va sortir per primer cop al carrer el setembre de 1934. Compartí la paternitat amb l'actor Josep Sanpere¹² i la resta de membres de la coneguda Colla de l'Arròs. Diu la tradició que la ferocitat del seu aspecte tenia com a objectiu foragitar els feixistes de l'època, propòsit que segons sembla la va deixar ben desgavellada i no va poder tornar a sortir mai més.

La Junta del Club de Futbol va mostrar interès a retrobar unes característiques veritablement autòctones. Potser seguint l'interès que despertaven en aquell moment les representacions protagonitzades per tota mena d'aus i bèsties que tenien referent popular i pagà, es va pensar a recuperar la Cuca Fera. El projecte va anar endavant encarregant a Santiago Maluquer, la reproducció d'aquest animal fantàstic. Va ser una realitat per a la celebració de la Festa Major de 1977.¹³

L'esforç de recuperació i d'organització de les festes majors del CF Begues, desvinculat de la política local i de l'Església, va cobrir una etapa important que va coincidir amb la recuperació dels drets democràtics dels països, però l'administració d'un pressupost que cada vegada més depenia de les subvencions oficials, i que desviava el club de la seva funció principal, va ser la causa que l'any 1986 l'organització de les festes majors passés a la regidoria de Cultura de l'Ajuntament. La intervenció del consistori ha permès la renovació de la popular Cuca Fera confeccionada ara en fibra de vidre.

Les caramelles

Una altra forma de manifestació de la cultura popular beguetana, com en altres indrets de Catalunya, són les caramelles. No sabem l'any que es van iniciar les cantades a Begues; es té memòria de la Colla del Cabàs cap a l'any 1902, i del grup La trompeta cap al 1905. Pels voltants dels anys 1920, una colla de la qual formaven part, entre d'altres, en Pepet de les Planes, en Pere Oller, en Mitjans, el Banyes, el Tupí i l'avi Tons, amb el timbal i la gralla van acompanyar les caramelles. Sembla ser que en els primers anys l'organització de la colla de caramelles va anar molt lligada amb la colla dels novençans i estava formada bàsicament pels mateixos joves del poble. Per un programa presentat a l'Ajuntament se sap que l'any 1934, el grup Els Trinquils també es dedicava a cantar cobles actuant

sota el nom genèric de *caramelles*.

La possibilitat que oferia formar part de la colla de les caramelles era sortir de casa, passar una estona amb els amics al bar o al cafè i participar en l'excursió posterior a la Pasqua. Era un dels pocs entreteniments del jovent masculí del poble.

En principi, es sortia a cantar el Dissabte de Glòria a la tarda i al matí del Diumenge de Pasqua. L'itinerari era el mateix que el de la colla dels novençans, fent cantades per totes les masies. El diumenge es reservava per fer serenates al poble, assistir a missa i fer la cantada principal en acabar aquesta.

El contingut satíric i humorístic que narrava els esdeveniments més rellevants i els petits afers que fugien de la quotidianitat dels beguetans al llarg de l'any, ja fou destacat per Joan Amades en el seu *Costumari català* publicat l'any 1950: A Begues les caramelles tenien un sentit càustic i satíric que no ens és conegut enlloc. Després de les cançons obligades de salutació i bons desigs, cantaven corrandes satíriques de crítica local. En aquesta població, per les Carnestoltes, malgrat conserva costums molt típics que ja hem explicat (els Novençans), feien predicot o sermó d'en Carnestoltes; i és possible que la crítica local fos estesa a les corrandes (les cobles) de caramelles.

Vegem un exemple de cobla cantada l'abril de 1936 pel Cor de la Ràbia, cor de nens:

Ara Espanya evoluciona
com a país "adelantat"
i així es dona a les dones
el títol de diputat.
No seria estrany que un dia
veiéssim a les nostres llars,
les dones fent els dictàmens
i els homes fregant els plats.

En l'actualitat el grup de caramelles segueix els mateixos costums, continua estant format per un grup d'homes, cantant els mateixos dies, fent una ruta similar, fent l'excursió posterior i el que és més important, continua fent crítica social.

NOTAS.

¹ Destaca en aquesta consuetud que el rector només especifica els ingressos que rebia la parròquia pels serveis litúrgics que oferia a la comunitat. La legislació

havia abolit el delme a mitjan segle XIX, i la primícia deixaria de recaptar-se en aquestes mateixes dates, mentre que el cens emfitèutic havia quedar reduït a una obligació econòmicament poc rendible. La parròquia de Begues, que en el segle XVIII podia considerar-se que disposava d'unes rendes més que respectables, havia iniciat la seva decadència.

² El recorregut del salpàs per les masies de Begues amb la finalitat de confeccionar un cens de totes les persones que estaven en edat de confessar i combregar, ha esdevingut una important font documental per conèixer la seva evolució demogràfica.

³ Precisament en aquesta consuetud hi ha una esmena, sense que en puguem determinar la data; només es fa constar que és per decret de la visita pastoral.

⁴ Avui l'aplec de Bruguers es celebra, juntament amb Castelldefels, el diumenge de la segona Pasqua.

⁵ La primera setmana de maig, es pujava en processó a la creu del Padró des d'on es podia veure tot el terme, per ser beneït i demanar bones collites.

⁶ Segons l'article de Vicente Medina "Festa de Sant Sebastià. El perquè d'una festa major d'hivern", publicat a la revista del CEB *L'eixarmada*, núm. 6, juliol-setembre de 2000.

⁷ Segons el llibre de l'administració de la lluminària de Corpus de 1686, ja es celebra la festa d'aquesta confraria, dita dels *fadrins*.

⁸ El traspàs de titularitat de la Festa Major a favor de Sant Jaume, l'any 1880, va ser protestada pel rector de Begues, que pretenia que es conservés la celebració de l'ofici de Sant Cristòfor, però des del bisbat se li va recomanar que dediqués la missa a sant Jaume per tractar-se d'un sant amb més prestigi en l'àmbit de l'Estat que sant Cristòfor. (Escrit que es conserva en l'arxiu parroquial de Begues, dins del manual de 1763.).

⁹ Un article publicat a *Full de Carrutxa* signat per Ricard Casals, l'any 1883, amb el títol "Notícies de Begues: Terra de Sacaires", ens ha donat a conèixer la personalitat dels últims sacaires de Begues.

¹⁰ Joan Amades va recollir en *La revista musical catalana* de l'any 1932, aquesta descripció del ball de novençans.

¹¹ Per reconstruir el ritual del ball de novençans en

Francesc Sánchez, historiador i membre del Centre d'Estudis Beguetans, ha entrevistat les persones a què es fa referència en aquest article amb el propòsit de tornar a representar novament aquest ball.

¹² Josep Sanpere va fer amistat amb un dels grans propietaris de Begues, el qual li va vendre unes parcel·les perquè edificuessin, ell, els seus familiars i

companys, unes cases d'estiueig.

¹³ La importància del CF Begues com a impulsor de la recuperació de la participació ciutadana en la recuperació de les festes majors, la podeu veure en el llibre *75è Aniversari CF Begues*, del qual sóc autora, publicat el juny de 1999 per l'Ajuntament de Begues.

Dossier